

MESLEKİ GELİŞİM ATÖLYESİ ÇALIŞMA NOTLARI

MESLEK AHLAKI

1.1. Meslek ve Ahlak Kavramları

Belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş işe **meslek** denir.

Meslek ve iş genellikle birbirine karıştırılan iki kavramdır. Meslek, yukarıda belirtildiği gibi bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan sistemli etkinlikler bütünüdür. Meslek, belli bir tür alanda etkinlikte bulunabilme gücüdür. **İş** ise belli bir işyerinde sürdürülen benzer etkinlikler grubudur. Bir kimsenin mesleği olabilir ama işi olmayabilir.

Ahlak kelimesi Arapça “tabiat”, “huy”, “karakter” anlamına gelen “hulk” sözcüğünden türemiştir. **Ahlak**, toplumda iyilik ve kötülük hakkında oluşan değer yargılarına göre yapılması veya yapılmaması gereken davranışlara ilişkin kurallar bütünüdür. Bu kurallar manevi niteliklidir ve insanın kendi içinde tutarlı olmasını hedefler. Ahlak **“Bireylerin törelere uygun davranışlarını düzenleyen törebilim”** olarak da tanımlanmaktadır. Toplumsal düzeni sağlayan yazılı kurallara **hukuk** denir. Ahlak ise toplumun kültürüyle iç içe olan ve kişiye vicdani sorumluluk yükleyen yazılı olmayan kurallardır.

Meslek seçiminde aşağıdaki özelliklerin detaylı bir şekilde araştırılması gerekir:

- ☐ Çalışma şartları
- ☐ Çalışma ortamı
- ☐ Aranan nitelikler
- ☐ İş bulma olanağı
- ☐ Meslekte ilerleme
- ☐ Kazanç
- ☐ Mesleğin geleceği
- ☐ Mesleki değerler

2. AHİLİK

2.1. Türk Toplumunda Geçmişten Günümüze Meslek Kuruluşları

“Ahi” kelimesi Arapça “kardeşim” manasına gelmektedir ayrıca “yiğitlik”, “kahramanlık” ve “cömertlik” gibi anlamları olan Türkçe “akı” kelimesinden geldiği de belirtilmektedir. Ahiliğin; İslam’ın ilk asırlarında ortaya çıkan genç sanatkâr ve zanaatkârların bir araya gelmesiyle oluşmuş “fütüvvet” anlayışının devamı olduğuna dair görüşler de vardır. Türklerin yerleşik hayata geçmelerinde özellikle esnaf arasında bir örgütlenme biçimi olarak fütüvvet benimsenmiş ve bu da “Ahilik” olarak ortaya çıkmıştır.

İslâm’ın ilk asırlarında ortaya çıkan ve daha çok genç kuşakları çeşitli yönleriyle yetiştirmeyi hedef olan ☐ Fütüvvet Teşkilatı ☐ uzun devirler Müslüman Türk gençliğine yön vermiş; bu gençliğin çeşitli mesleklerde yetişebilmeleri için gayret göstermiş ve Müslüman Türk gençliğinin mert, yiğit, atılgan, cömert ve becerikli insanlar olmalarını sağlamıştır. Bu teşkilâtlar manevi değerlerle ekonomiye dürüstlük getirmişlerdir. Fütüvvet kelimesi Arapça “fetâ” kelimesinden türetilmiştir. “Fetâ” ise “genç adam” demektir. Fütüvvet Teşkilâtı, bu nedenle genç sanatkâr ve zanaatkârların bir araya gelerek ve aralarından birini önder seçip oluşturdukları kurumdur.

Ahî Teşkilatı ise, Fütüvvet Teşkilatının Türkler tarafından geliştirilen ve özellikle Anadolu’da yayılmış bulunan bir şeklidir. Moğol istilas ve bazı iç isyanlar sebebiyle Müslüman Türklerin birliği bozulduğunda halk tedirgin olmuştur. İşte böyle sıkıntılı bir dönemde halkı birbirine sevdiren ve yeniden birliği kuran manevi liderler ortaya çıkmıştır. Mevlâna, Yunus Emre ve Ahi Evran da bunların ileri gelenleridir.

Fütüvvet ve Ahilik kurumları, İslam kültür ve uygarlığı içinde toplumsal, ekonomik, dinî ve ahlaki birçok yönden önemli roller üstlenmiştir. Ahilik, başlangıçta yardımlaşma, dayanışma ruhunu taşıyan, bozulmuş olan Anadolu birliğini ve toplumsal yapıyı yeniden kuran çok fonksiyonlu bir kurumdur. Ancak bu kuruluşun üyelerinin çoğunun esnaf olması, Ahiliğin sadece esnaf birliği olarak algılanmasına neden olmaktadır.

Ahilik kültürdür ve felsefesi; asırlardır esnaf, tüccar, sanatkâr ve çok çeşitli ticari işletmecilik yapan insanlara ilham kaynağı olmuştur. Ahilik; iş birliği içinde, mutlu iş ve hayat anlayışı; dürüst, sade, sakın, kendine has insani değerlere sabırlı bir yaklaşımdır. Bu anlamda Ahiliğin gayesi; zenginle fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, halk ile devlet arasında iyi ilişkiler kurarak sosyal adaleti gerçekleştirmek ve ahlaki bir toplum düzeni meydana getirmektir. Çalışmayı, ibadeti ve dürüstlüğü bir bütün olarak ele alan, Ahilik, ahlak sahibi olmayan bir iş adamının asla başarıya ulaşamayacağını, ulaşsa bile bu başarının uzun ömürlü olmayacağını benimser. Ahilikte meslek ahlakı her şeyin üstünde tutulur, otokontrol (kendi kendini kontrol) sistemi mükemmel bir şekilde işlerdi. Bu Teşkilat zamanla birtakım değişikliklerle varlığını sürdürdü.

Osmanlı Devleti döneminde esnaf teşkilatı bir eğitim kurumu olarak kabul edilirdi. Ahilik Osmanlı’da lonca teşkilatı adıyla ve birkaç değişiklikle varlığını sürdürdü. Ahilikten farklı olarak lonca teşkilatına alınanlar, meslek eğitimlerini tamamlayarak “çırak”, “kalfa” ve “usta” kademelerini alırlardı. “Ustalık Belgesi” ne, “icazet” denirdi ve icazet alanlar, iş yeri açabilirdi. Loncalar, 1912 yılında çıkarılan bir yasaya kadar varlığını sürdürmüştür

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte;

- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile odalar ve borsalar, 15/3/1950 tarihli ve 7457 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5590 sayılı Kanun ile kurulmuştur (TOBB, özel sektörün Türkiye’de mesleki üst kuruluşu ve yasal temsilcisidir. TOBB 81 il 160 ilçeye yayılmış 365 oda ve borsanın (Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odası ve Ticaret Borsası) üst kuruluşudur.).
 - Esnaf ve sanatkârların örgütlenmesinin başlangıcı olan 5373 sayılı Esnaf Dernekleri ve Esnaf Birlikleri Kanunu çıkarılmıştır
 - 1964 yılında yürürlüğe konulan 507 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Kanunu ile de esnaf ve sanatkârlar teşkilatı bugünkü yapısına kavuşmuştur. Bu teşkilat, 21 Haziran 2005’te yürürlüğe giren 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu hükümleri doğrultusunda teşkilat, mensuplarına hizmet vermektedir.
- Esnaf ve Sanatkârlar Odası; Kültür Bakanlığı, mülki amirler ve yerel yönetimlerin de katkısıyla Ahilik Kültürü Haftası Kutlamaları Yönetmeliği kapsamında her yıl Ahilik Kutlamaları yapılmaktadır. Ahilik Haftası aynı zamanda ülke genelinde Esnaf Bayramı olarak da kutlanmaktadır. Kutlama programları çerçevesinde illerde Ahilikle ilgili panel ve konferanslar düzenlenmekte, şenlikler yapılmakta, sergiler, fuarlar açılmaktadır. İllerden seçilen mesleğinde başarılı ve mesleğinin gerektirdiği ahlaki ilkelere sahip en genç, en yaşlı (kadın/erkek) esnaf ve sanatkârlarımıza çeşitli belge ile armağanlar verilmektedir. Konfederasyon ayrıca Ahiliğin merkezi kabul edilen Kırşehir’de, esnaf ve sanatkâr kuruluşları yöneticileri ile birlikte gerçekleştirilen Türkiye çapındaki büyük toplantıya da öncülük etmekte ve destek sağlamaktadır.

2.2. Ahiliğin Tarihsel Gelişimi

Ahiliğin İslam’ın ilk asırlarında ortaya çıkan genç sanatkâr ve zanaatkârların bir araya gelmesiyle oluşmuş olan “fütüvvet” anlayışının bir devamı olduğuna dair görüşler vardır. Fütüvvet, İslamiyet’in etkisiyle aşiret hayatından yerleşik hayata geçiş sürecinde Arap toplumunda “misafirperverlik”, “cömertlik”, “yiğitlik” gibi anlamlara karşılık gelir. Türklerin yerleşik hayata geçmelerinde özellikle esnaflar arasında bir örgütlenme biçimi olarak fütüvvet benimsenmiş ve bu da “Ahilik” olarak ortaya çıkmıştır.

13. yüzyılda Anadolu’da kurumsallaşmaya başlayan Ahilik, İslam inancıyla Türk örf ve adetlerinin sentezi sonucu oluşan bir düşünce sistemidir. Ahilik, 13. yüzyıldan itibaren Asya’dan Anadolu’ya gelip yerleşen Müslüman Türklerin yeni topraklarda hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerekli maddi ve manevi ortamı oluşturabilmeleri için fütüvvet teşkilatını yeniden canlandırmalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Bazı araştırmalar Ahiliğin, Kırşehir’de filizlendiğini göstermektedir. Başka bir kaynağa göre ise Bağdat’ta büyük üstatlardan ders alan Ahi Evran, Arapların kurduğu Fütüvvet Teşkilatı’ndan etkilenecek 1205’te Anadolu’ya gelmiş ve kısa bir süre sonra da Kayseri’de Ahilik Teşkilatı’nı kurmuştur.

Ahilikte ekonomi bir araç olarak görülmüş, bu aracın amaç hâline getirilmesine izin verilmemiştir. Bu nedenle mal, servet ve kazanç için çalışmak hiçbir zaman kendi başına bir anlam taşımamıştır. Ahi kültüründe kişilerin kendi emekleri ile geçinmeleri ve kimseye muhtaç olmamaları esastır. Ahi çalışmayı da ibadet sayar. Bu nedenle ekmek teknesi kutsal bir alan olarak kabul edilir. Ahinin işyeri hak kapısıdır. Bu kapıdan hürmetle girilir, saygı ve dürüstlikle çalışılır, helalinden kazanılır, helal yerlere ve kararınca harcanır. Ahilik; malına değerinden fazla fiyat isteme, zenginleşme hırsıyla ticaret yapma gibi haram yollara müsaade etmez.

Ahilik ve lonca teşkilatı arasındaki farklar

Ahi teşkilatı bağımsızdır.	Lonca teşkilatı devlet kontrollüdedir.
Müslüman olma şartı vardır.	Lonca teşkilatı tüm dinlere açıktır.
Dayanışma örgütüdür.	Zamanla kişisel menfaatler ön plana çıkmıştır.

H. Muhammed (SAV) ve Ahilik

H. Muhammed (SAV) Ahilik geleneğinde tüccarların piri olarak kabul edilirdi. 12 Rebiyülevvel (20 Nisan 571)’de Mekke’de doğdu. Hem baba hem de anne tarafından Kureyş kabilesine mensuptur. Babası Abdullah, annesi Âmine, dedesi ise Abdülmuttalib’tir. Babası, o henüz dünyaya gelmeden vefat etti. Dört yaşına kadar sütannesi Halime’nin yanında kaldı. Altı yaşında annesini, sekiz yaşında da dedesini kaybetti. Dedesinin vefatı üzerine yirmi beş yaşına

kadar ona, bir tüccar olan amcası Ebu Tâlib baktı. Dokuz veya on iki yaşında iken ticaret maksadıyla amcasıyla birlikte Suriye'ye gitti. On dört yirmi yaşları arasında kabilesiyle birlikte Ficâr savaşlarına, hemen ardından da büyük ölçüde bu savaşlar nedeniyle bozulan düzeni yeniden tesis etmek amacıyla kurulan Hilfû'l-fudûl cemiyetine katıldı. Hz. Muhammed (SAV), kumaş ve tahıl ticareti yapan Ebû Tâlib'e yardım ederek ticarete başladı. Amcasının yaşlandığı yıllarda da bu faaliyetlerini sürdürdü ve Mekkeli bir kişiyle ortak oldu. Bu dönemde ticaret amacıyla seyahatler etti. Böylece Arabistan'ın çeşitli yerlerinde yaşayan insanları yakından tanıma, onların dil ve lehçelerini, dinî, siyasi ve sosyal durumlarını öğrenme imkânını elde etti. Çevresinde iffeti, mertliği, merhameti ve hak severliğinin yanı sıra ticaret hayatında güvenilirliği sebebiyle "Muhammedü'l-emîn" unvanıyla anıldı. Ticari seyahatlere katılma teklifleri almaya başladığı sıralarda Hz. Hatice ile evlendi. Hz. Peygamber (SAV), amcası Ebu Talib ile gittiği Busra seferinden sonra peygamberliğine kadar geçen dönemde ticaretle uğraştı. Ancak hiçbir zaman doğruluk ve dürüstlükten ayrılmadı. Peygamberlikten sonra da ticari hayatın içinde yer aldı. Yerini bizzat tespit ettiği Medine Pazarı'nda ticari faaliyetin meşru sınırlar içinde gerçekleşmesi için gerekli tedbirleri aldı. Ticaretle ilgilenmesinin sebebi geçimini sağlamaktı. Zenginlik ve servet biriktirmek gibi bir amacı yoktu. Hz. Muhammed (SAV), 632 yılının hac mevsiminde 120.000'ni aşkın Müslüman'ın katıldığı veda haccında, hac ibadetini uygulamalı olarak yerine getirdi. İslam dininin tamamlandığına dair ayet de bu hac esnasında indi. Hz. Peygamber (SAV) burada, mesajının özeti mahiyetinde olan; tevhid, Allah'a itaatin gerekliliği, emanete riayet, faizin yasaklanması, can, mal ve ırz güvenliği, kan davalarının kaldırılması, eşlerin birbirleri üzerindeki hakları, müminlerin kardeş oldukları ve iç çekişmelerden sakınmaları gibi konulara değinmiştir. Veda haccından sonra Medine'ye döndü.

Selçuklularda Ahilik Teşkilatı

Anadolu'da Selçuklu döneminden beri sanayi ve iç ticaret kesimleri fütüvvet ve ahilik ilkelerine dayalı esnaf birlikleri tarafından teşkilatlanmıştır. Bununla birlikte bu geleneğin tarım ve kırsal kesimde etkili olduğu bilinmektedir. Büyük Selçukluların ele geçirdikleri veya gelip geçtikleri şehirlerde fütüvvet birliklerinin etkili olduğu biliniyor. Şehir teşkilatı yeniden kurulurken fütüvvet-esnaf birlikleri de oluşuyordu. Oysa Bizans Anadolu'sunda bu türden bir kurum yoktu.

Ahi zümreleri şehirlerde olduğu kadar köylerde ve uçlarda da büyük bir nüfuza sahipti. Özellikle XIII. yüzyılın ikinci yarısında Moğol istilasından sonra devlet otoritesinin zayıfladığı dönemlerde bu teşkilat varlığını hissettirmiş, şehir hayatında aktif bir rol oynamış, siyasi bir etken olarak görülmüştür.

Ahi zümreleri büyük şehirlerde çeşitli gruplar hâlinde teşkilatlanırdı ve her zümrenin ayrı bir zaviyesi vardır. Eğer bir sanat erbabı büyük şehirlerde bir zaviyeye sığmayacak kadar kalabalık olursa şehrin çeşitli yerlerinde zaviyeler açarlardı.

Büyük şehir erbabının belirli yerlerde kapalı veya açık çarşıları vardı. Esnaf buralardaki dükkânlarda çalışırdı. Esnaf teşkilatı üretim faaliyetlerinin yanında devletle esnaf arasındaki ilişkileri de düzenlemekteydi. Ücretlerin tayini; mal cinslerinin standartlarının ve fiyatlarının tespiti de hep esnaf birliğine aitti.

İslâm esnaf birliklerinde, daha geniş olarak fütüvvet ve ahi birliklerinde iç disiplin fütüvvetname dediğimiz dinî-tasavvufî ilkelere dayalı yönetmeliklerle belirlenmiştir. Bunun yanında devletin hisbe kurumu vasıtasıyla daha çok tüketicinin korunmasına yönelik bir denetimi vardır.

XIII. yüzyılın ikinci yarısından XIV. yüzyılın başlarına kadar büyük devlet adamlarının, kadıların, müderrislerin, tarikat şeyhlerinin, büyük tacirlerin ahi teşkilatına girdiklerini görüyoruz. Bu durum bize ahiliğin bu geçiş döneminde sosyal itibarı çok yüksek bir kurum olduğunu göstermektedir.

Fütüvvet ilke ve kurumlarıyla yakın ilgisi olan ahiler Selçuklu ve Osmanlı sanayi ve iç ticaret kesimlerini oluşturan esnaf birlikleri hâlinde devam etmişlerdir. Bu birliklerde küçük ölçekli fakat yaygın bir sanayi sistemi oluşturmuşlar ve sınıf geleneğinin oluşmasına imkân vermemişlerdir.

□ Osmanlıda Ahilik Teşkilatı

Ahi teşkilâtı Osmanlı Devleti'nin ve toplumunun oluşmasında büyük bir yere sahiptir. Ahiler, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda gaziler, abdallar ve bacılarla birlikte önemli bir rol oynamışlardır. O kadar ki ilk Osmanlı sultanları, Fatih dâhil, ahi önderleriydi. İlk Osmanlı vezirlerinin birçoğu da ahi idi. Hatta ilk Osmanlı yeniçeri birliklerinin ahilerden oluştuğu ileri sürülmüştür.

Anadolu gazileri daha çok cihat ve gaza ile meşgul olan, kırsal kesimde yerleşik alp ve alperen denen gruplardır. Anadolu abdalları Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında büyük rol oynayan, genellikle gezgin sofî ve dervişlerdir.

Anadolu bacıları ise ahi teşkilatının bir yan kuruluşu olan silahlı kadın birlikleridir. Bütün bunlar Moğol istilasını ve Selçuklu Devleti'nin yıkılışı ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde Anadolu'nun savunulmasında ve sosyal düzenin devamında görev almışlardır.

XIV. yüzyılın ortalarında, Sultan Orhan zamanında Anadolu ve Ortadoğu'yu dolaşan Kuzey Afrikalı gezgin İbn-i Battuta'nın bize ahiler hakkında verdiği bilgiler, bunların fütüvvet ilkeleriyle, tasavvufî hayatla ve esnaflıkla yakın

ilgilerini belirtmekte, ahi birliklerinin hem şehirlerde hem de köylerde örgütlenen zanaatçı ve ziraatçı zümreler olduğunu söylemektedir.

Ahi teşkilatlarının devlet otoritesinin zayıfladığı bir dönemde, Anadolu'nun her yerinde siyasi ve idari alanda etkili oldukları ve devletin işlevlerini gördükleri bilinmektedir. Osmanlı Devleti'nin kurulmasından sonra ahilik siyasi ve idari işlevlerini sadece esnaf birlikleri içerisinde sürdürmüştür.

Osmanlı sanayi ve iç ticaret kesimleri esnaf birlikleri hâlinde teşkilatlanmıştı. Devlet, esnaf düzenini fütüvvet ve ahilik geleneğine bağlı olarak korumak isterdi. Esnafın bu yolla kendi iç denetimini sağlaması devletin işini kolaylaştırıyordu.

Esnaf sistemi, kalite kontrol ve standardizasyonu ile fiyat istikrarını sağlayıcı, haksız rekabeti, aşırı üretimi ve işsizliği önleyici bir anlayışa dayanıyordu. Sistem yarı özerk yapısıyla devletin uyguladığı fiyatlandırma politikasının en önemli yürütme ve denetim organıydı.

Teşkilata ilk katılanlar işyerini, diğer çırak ve kalfalardan öğreninceye ve tanıyınca kadar küçük hizmetlerde bulunurlardı. Bunları öğrendikten sonra dükkânda çalışmaya başlar, bu arada “haftalık” alırdı. İşinde ilerledikçe aldığı para da artar, yetiştikten sonra kalfalık imtihanına girer ve başarırsa kalfa olurlardı. Asgari üç sene olan kalfalık süresi, kalfanın usta olabilecek maharete ulaşmasıyla sona ererdi.

Osmanlı sisteminde burjuva değil, toplum yararını kendi çıkarından üstün tutan, kanaatkâr fakat girişimci insan tipi idealize edilmiştir. Anadolu'da ekonomik hayatı örgütleyen ahiler bu tipin somut örnekleri olmuşlardır. Sistem içerisinde toplum çıkarını kendi çıkarından üstün tutan insan tipi, zaman içerisinde zayıflasa da varlığını sürdürmüştür. Osmanlı ekonomisi kendine has bir piyasa mekanizması oluşturmuştur. Bu sistemde bir yandan mümkün olduğu kadar tam rekabet şartları gerçekleştirilmeye çalışılırken bir yandan da rekabetin rekabeti öldürmesi engellenmek istenmiştir. Bunun için etkili bir piyasa denetimi sağlanmış ve tekelci eğilimlerle mücadele edilmiştir. Fiyat düzenlemesi sosyal refah için önemli görülmüştür. Yine bu amaçla üretim, dağıtım ve tüketim kapsamlı olarak planlanmıştır.

Osmanlı ekonomi sistemi talep yönlü değil, arz yönlüdür. Sistem küçük üreticiliğe dayanmaktadır. Bu yolla ekonomi kendine yeterli hâle gelmişti. Bu, hem insan hem de ekonomi için böyledir. Klasik Osmanlı zihniyetinde insan alıcı değil, verici olmalıdır. Yani bencil değil, diğerkâm bir insan tipi ön plandadır.

Osmanlı ekonomisi içinde sanayi ve ticari kesimin teşkilatlanıp esnaf birlikleri oluşturması, ahiliğin özellikle iktisadi bir kurum hâline dönüşmesine yol açmıştır. Bu kurumun zayıflamasına yol açan sebepler arasında ticaret yollarının Okyanuslara kayması sanıldığı kadar etkili olmamıştır.

Osmanlılar kapitülasyon gibi etkili politikalarla ticareti büyük ölçüde Akdeniz havzasında tutmayı başarmışlardır. Savaşlar zaman zaman Doğu ticaretiyle transit ticarete darbeler vurmuştur. Asıl önemlisi XVIII. yüzyıl sonlarındaki Sanayi Devrimi'dir. Bu yüzden iş hacmi daralmış ve geçim imkânlarını zorlaştırmıştır.

Yine esnaf birlikleri özerk ve “demokratik” kuruluşlardı. Yani iç işlerinde büyük bir serbestliğe sahiptiler. Zanaat ve ticareti düzenlemeden anlaşmazlıkların giderilmesine kadar öncelik birliklere aitti. Esnaf teşkilatının zanaat ve ticareti düzenlemekte etkin rolü vardı. Özellikle fiyat ve kalite denetimi ile standardizasyonun sağlanması demek olan “narh” sistemini bu teşkilat denetlerdi.

Bir şehirdeki esnaf birlikleri birbirleriyle temasta bulundukları gibi ayrı şehirlerdeki birlikler de birbirleriyle temas etmişlerdir. Kısaca bu birlikler ayrı ayrı çalışan fakat aralarında sosyal bir birlik bulunan kurumlardı.

Esnaf birliklerinde çalışanları ustalar, kalfalar ve çıraklar oluştururdu. Yükselbilmek için ehliyet ve liyakat esastı. Bu yolda her şey sıralıdır, teşkilatın en büyüğü bile keyfi hareket edemezdi. Esnaflığa giren genç, mesleğinde uzmanlaşmadıkça ve zamanı gelmedikçe yükselmez ve ayrı dükkân açamazdı.

Esnaf birliklerinde meslekteki maharete ve eskiliğe dayanan bir kademeleşme mevcuttu. Fakat aynı dönemin Batı esnaf birliklerinde görülen tabakalaşma söz konusu değildi. Batı'nın sınıflı toplum yapısının sonucu olan bu durum Avrupa sendikacılığına yansımıştır.

Osmanlı esnaf birliklerinde ise sadece ahlaki ve mesleki üstünlükler ilerleme ve yükselme sebebidir. Zaten bunlara sahip olamayanlar esnaf arasında varlığını sürdüremezlerdi. İşyerlerinde aile ortamı ile saygı ve sevgi esastı.

Klasik dönem Osmanlı esnaf teşkilatı birçok meslek işletmesinden oluşuyor ve üst yönetici olarak Kadı'nın idaresi altında bulunuyordu. Bu olgu devlet denetiminin derecesini gösterirdi. Üretilen ve piyasaya sürülen ürünler Kadı'nın bilgisi dâhilindeydi. Aracıların ortaya çıkışı önlenmiş, ürünlerin üreticiden tüketiciye en kısa yoldan ve en elverişli fiyatlarla ulaşması hedeflenmişti.

Alım ve satımda öncelikler, esnaf düzeninin en önemli özelliklerindendi. Bu öncelikler, esnafa fiyatları istedikleri gibi ayarlama imkânı vermiyor aksine devletin üretimi, değişimi ve fiyatları etkin bir şekilde denetlemesini sağlıyordu. Bu durum işbölümü ve disiplini de oluşturmuştu. Esnafın birbirlerinin üretim ve satış alanlarına girmeleri yasaktı. Esnafın işleyeceği ham maddenin temin edilmesinde güçlük çekmemesi için tahsis politikası izleniyordu. Yani belli ham maddeler belli esnafa tahsis edilmişti.

Sefer zamanlarında ordunun ihtiyaç duyduğu esnaf (kasap, ekmekçi, bakkal, berber, saraç, demirci, arabacı, nalbant, aşçı gibi) seferlere katılırdı. Bunlara orducu esnaf denirdi. Orducu esnaf ordugâhta dükkân açıp askerlerin çeşitli

ihtiyaçlarını karşılarılardı. Bu faaliyetler için gerekli olan işletme kredisi bağlı olunan esnaf birliği tarafından sağlanıyor ve buna ordu akçesi deniyordu.

Etnaf birliklerinin manevi merkezi Kırşehir'di. Debbaağların ve hatta bütün esnafın piri sayılan Ahi Evren'in halefleri asırlar boyu Osmanlı esnafının birliğini sembolize etmişlerdir. Bunlar zaman zaman bütün Osmanlı ülkelerini dolaşırlar hatta Bosna-Hersek ve Kırım gibi uzak bölgelere gidip oralarda kalfalık, ustalık imtihanları yaparlar ve peştamal kuşatırlardı.

Osmanlı esnaf birliklerinin mali, adli, idari ve iktisadi özerklikleri, Türk toplumunun 'demokratik' özelliklerini yansıtmaktadır.

Osmanlı sanayi ve ticaret kesimlerinin çerçevesini oluşturan esnaf birlikleri rekabete değil; iş birliği, karşılıklı kontrol, imtiyaz ve tahsis ilkelerine dayandığı gibi bu ilkeler çalışma hayatının da esasının temelini oluşturmaktaydı.

şehirli halkın önemli bir kesimini oluşturan esnaf, temelinde kahramanlık, cömertlik, namusluluk, hizmet, sosyal dayanışma ve fedakrlık bulunan fütüvvet ve ahilik geleneğine bağlıdır.

Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinde küçük sanayi, rekabete değil; dayanışmaya dayanır. Burada sosyal güvenlik kurumu olarak esnaf sandığı önemlidir. Etnaf sandıkları kethüda, yiğitbaşı gibi esnaf ileri gelenlerinin nezareti altında, vakıf statüsü altında çalışırlardı. Sandığın sermayesi esnafın bağışları ile çıraklıktan kalfalığa ve kalfalıktan ustalığa yükselenler için ustaları tarafından verilen paralardan ve aidatlardan oluşurdu.

Tanzimat döneminde ortaya çıkan ve devletin nezareti altında olan sandıklar bugünkü Sosyal Güvenlik Kurumunun temellerini oluşturur.

Etnaf teşkilatı küçük ve orta işletmecilik ve buna bağlı olarak kendiliğinden istihdam sistemini yüzyıllar boyunca başarıyla uygulamıştır. Bu sistem büyümeyle değil, kaliteyle gücünü korumuştur.

Sermaye birikimi her şeyden önce Batı'nın gerçekleştirdiği tarihi bir olaydır. Yani Batı'da i ve dış sömürü olmasaydı belki sermaye birikimi ve bunun sonucu olan sanayi devrimi de grlmeyecekti. Oysa Osmanlılar geleneksel olarak sermayenin belli ellerde toplanmasını engelleyerek ve gereğinde el koyarak böyle bir i oluşuma imkân tanımak istememişlerdir.

Fütüvvet ilke ve kurumlarıyla yakın ilgisi olan ahiler Selçuklu ve Osmanlı sanayi ve iç ticaret kesimlerini oluşturan esnaf birlikleri hâlinde devam etmişlerdir. Sanayi devrimiyle esnaf birlikleri Avrupa lkelerinde ortadan kalkarken Osmanlılarda kendini yeni şartlara uydurarak varlığını srdrmştir.

İbn-i Battuta Seyahatnamesinde Ahilik

Ortaçağ'ın en büyük müslüman seyyahı olan ve seyahatnamesinde 14. yüzyılda Anadolu'daki Ahiler ile ilgili önemli bilgiler veren İbn-i Battta (1304-1368) Fas'ın Tanca şehrinde doğdu. 28 yıl süren gezileri boyunca Mısır, Arap Yarımadası, Irak, İran, Anadolu, Deşt-i Kıpçak, Bizans (İstanbul), Orta Asya, Hindistan, Maldivler, in ve Endülüs' gezen İbn-i Battuta devlet ve toplum yapıları, inanç ve adetleri, doğal özellik ve ürünleriyle tanıttığı bu ülke ve şehirlerin 700 yıl önceki durumlarını başarıyla yansıtır.

Türk ve İslam Kültürünün Ahiliğe Etkileri

Türklerin İslamiyet ile ilk tanışması 8. yüzyılda Maverünnehir ve Horasan bölgesinde başlamıştır. Türklerin daha önceki dinleri tek tanrı inancına dayanıyordu. “Tengri” diye anılan Tanrı'nın dokuz kat göçün üstünde bulunduğuna, cennet ve cehenneme, kaza ve kadere, “Tanrıya kurban etme” gibi inançlara sahiptiler. Türkler İslamiyet ile karşılaştığında kendi inançları ile birçok benzerliği olan İslam dinini fazla direnç göstermeden kabul ettiler. Kitap gönderilen diğer semavi dinlerinde de ” Tek Tanrı” inancı vardı ancak Türkler kendi inançlarına en yakın olan İslâm dinini seçmişlerdir. İslâm dini ve onun meydana getirdiği İslâm medeniyeti Arabistan'ın Hicaz bölgesinde doğmuştur. İslam medeniyetinin kaynağını Müslümanların mukaddes kitabı Kur'an-ı Kerim oluşturmaktadır. Medine ve Mekke İslamiyet'ten önce birbirine düşman kabilelerin yaşadığı birer ticaret şehriydi. Bu bölgede yaşayan halk dinsizdi, bazıları Ay'a, Güneş'e, yıldızlara tapıyorlardı. Mekke şehri yöneticileri diğer şehirlerdeki insanları buraya çekmek için Kbe'nin bulunduğu yere putlar yerleştirmişlerdi. Mekke şehri önemli bir ticaret merkezi olmasına rağmen burada asayışı temin etmek son derece gct. Her şeyden önce buralara konulan putlara bile inanan kalmamıştı. Her türlü ahlaksızlığın kol gezdiği şehirlerde kervan soymak, deve almak, ocuk ve kadın kaçırmak vb. Arabistan'ın İslamiyet'ten biraz önceki sosyal hayatını göstermektedir. Cahiliye devri dediğimiz bu devirde akla gelmedik birçok kötülükler olmaktadır.

İslamiyet, insanlığa, Allah tarafından ve onun elçisi peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (SAV) aracılığı ile gönderilmişti. Allah'ın insanlığa gönderdiği ilk emri “Oku” dur. Hz. Muhammed insanlığa iletmek üzere Allah tarafından buyurulan emirleri tebliğ ile görevlendirilmiştir. Allah'ın iyiliğe, güzelliğe, ahlaka, akla, bilme, çalışmaya, adalet ve fazilete ait birçok emri insanlığa Hz. Muhammed'in elçiliği ile gönderilmiştir.

Allah'ın insanlığa gönderdiği buyruklar daha sonra (bir kitapta) Kur'an-ı Kerim'de toplanmıştır. İslam'da ilim ve bilgiye önem verilmiştir. İlimle uğraşanlar ibadet etmiş sayılmışlardır. İlimle uğraşmanın nemi Kur'an-ı Kerim'de şöyle bildirilmiştir: “Bilenler ile bilmeyenler hiç bir olur mu?” Aynı ayetin devamında “...Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkı ile düşünür.

” Kur’an-ı Kerim’deki birçok ayette insanların varlık ve mutluluk içinde yaşaması için dünyanın ve evrenin zenginliklerle donatılarak yaratıldığı, insana da akıl verildiği bildirilmiş, insanların akıllarını ve akıllarıyla edinecekleri bilgileri, ilimleri kullanarak çalışmak suretiyle “Esirgeyen ve bağışlayan Allah’ın birliğine ve yüceliğine sığınarak, yalnız ondan koruma ve yardım dileyerek bol mal ve hizmet üreterek, bolluk, huzur ve mutluluk içerisinde bol yemeleri, içmeleri, en güzel elbiseleri giymeleri, fakat israftan kaçınmaları, başkalarına yardım etmeleri öğütlenmiştir. Kur’an’daki bu emirler, Ahi Evran’ın geliştirdiği çalışma, üretim ve ahlaka ait düşüncelerinin kaynağını oluşturmuştur.

ETKİNLİK 2.2: Aşağıdaki numaralandırılmış kavramları sözlük anlamlarıyla eşleştiriniz.

Hisbe (1)	Tüketiciyi korumak amacıyla, özellikle temel ihtiyaç maddeleri için resmî makamlarca belirlenen ve her yerde geçerli olan fiyat (a)
Özerk (2)	Bir ülkede yurttaşların zararına olarak yabancılara verilen ayrıcalık hakları (b)
Kadı (3)	İnsanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren iş (c)
Kapitülasyon (4)	Mahkeme başkanı, hâkim (ç)
Narh (5)	Sosyal statüsünü ve gücünü, eğitiminden, işveren konumundan ve zenginliğinden alan kentli kişi (d)
Teşkilat (6)	Kamu düzenini korumak ve denetlemekle görevli teşkilât (e)
Burjuva (7)	Bir üst organa bağlı olmakla beraber ayrı bir yasayla kendini yönetme yetkisi olan (f)
Zanaat (8)	Ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik (g)

Ahiliğin Ahlakî ve Mesleki Temelleri

Ahilikte meslek ahlâkı her şeyden önce gelmekteydi. Her birimin kendi denetleme organları mevcuttu ancak herkesin kendi kendine vicdani kontrolünün en doğru yol olduğu olgusu daha ağır basmaktaydı.

Çalışanlar arasında yamaklık, çıraklık, kalfalık, ustalık, yiğitbaşılık gibi evreler vardı. Bu evrelerin geçilmesinde çırak, kalfa ve ustalık ilişkisi, bir tür baba-evlat şeklinde saygı ve sevgiye dayalıydı. Her ahi bir “pir”e bağlanmak ve sanatın geleneksel büyükleri hakkında sözlü kültürü öğrenmek, hâl ve hareketlerini onlara uydurmak zorundaydı. Bu pirler maneviyatları güçlü, üstün insan ve örnek ahlâk sahibi kimselerdi.

Ahilik mensuplarının, pirlerine gönülden ve manen bağlanmaları işlerinde en küçük bir ihmâl ve kusura yer vermemelerini sağlamıştır. Aksi durumda bağlı olduğu pirin ona karşı sevgisinin azalacağı veya yok olacağına inanırlardı. Bu da kişinin işine yoğunlaşmasında dikkatli ve özenli olmasını sağlardı.

2.2.2. Ahilerin Eğitim ve Dayanışmaya Verdikleri Önem

Halkın bakış açısına göre ahi zaviyeleri her taraftan gelip giden misafirlerin dolup taşıdığı ve ağırlandığı, büyük kutlamaların tertiplendiği, birbirinden değişik törenlerin yapıldığı mekânlardı. Yapılan faaliyetler ve uygulanan prensiplerin hepsinde birer eğitici yön olduğu gerçeği de herkesin ortak fikriydi. Ahi birliğine mensup olanların severek yaptıkları ve hayatlarının sonuna kadar her kuralına titizlikle uydukları bu prensipler, yaptıkları işten sıkılmak yerine kendileriyle barışık bir hâlde hayatlarında mutlu olmalarını amaçlamaktaydı. Temeli yüksek ahlâk olan bu binanın üzerine dayanışma ve yardımlaşma bina edilmişti.

Ahilik İlkeleri

Bir Ahinin, bu kuruma kabul edilebilmesi için birtakım şartları kabul etmesi gerekirdi. Bu şartlarla yaşaması, bu kuralların dışına çıkmaması gerekirdi. Hemen hemen bütün fütüvvetnâmelerde yer alan “Ahinin açık ve kapalı olması gereken” özellikleri şunlardır:

☐ **Açık olanlar**

- ☐ Ahinin eli açık (cömert),
- ☐ Kapısı açık (konuk sever),
- ☐ Sofrası açık olmalıdır (İkramdan kaçınmamalıdır.).

☐ **Kapalı olanlar**

- ☐ Ahinin gözü kapalı (Kimseye kötü gözle bakmamalı, kimsenin ayıbını araştırmamalıdır.),
- ☐ Beli kapalı [Kimsenin ırzına, namusuna, haysiyet ve şerefine tasallut (saldırgan) etmemelidir.],
- ☐ Dili kapalı olmalıdır (Kimseye kötü söz söylememelidir.).

Bunun dışında ahinin uyması gereken başka kurallar da vardır:

- ☐ Ana babaya iyilik ve ihsanda (iyilik, bağışlama) bulunup yakın akrabayı ihmal etmemek,
- ☐ Arkadaşlarına ve komşularına iyi davranmak,
- ☐ Riyayı (ikiyüzlülük) terk etmek,
- ☐ Büyüklere karşı hürmetli olmak,
- ☐ Suçları affetmek,
- ☐ Kendisinden aşağıda bulunanlara şefkatli davranmak,
- ☐ Sözünde ve içinde adaletli olmak,
- ☐ Hüsnüzan (iyi niyet) etmek,
- ☐ İyi huylu ve güzel ahlâklı olmak,
- ☐ İşinde ve hayatında doğru, güvenilir olmak,
- ☐ Sözünde ve sevgisinde vefalı olmak, sözünü bilmek,
- ☐ Hizmette ve vermede ayırım yapmamak,
- ☐ Yaptığı iyilikten karşılık beklememek,
- ☐ Güler yüzlü ve tatlı dilli olmak,
- ☐ Hataları yüze vurmamak,
- ☐ Dostluğa önem vermek,
- ☐ Kötülük edenlere iyilikte bulunmak,
- ☐ Hiç kimseyi azarlamamak, dedikoduyu terk etmek,
- ☐ Komşularına iyilik etmek,
- ☐ Daima samimi davranmak,
- ☐ Başkasının malına hıyanet etmemek,
- ☐ Sabır ehli olmak,
- ☐ Cömert, ikram ve kerem sahibi olmak,
- ☐ Daima hakkı gözetmek,
- ☐ Öfkesine hâkim olmak,
- ☐ Suçluya yumuşak davranmak,
- ☐ Sır saklamak, gelmeye gitmek,
- ☐ Dost ve akrabayı ziyaret etmek,
- ☐ İçi, dışı, özü, sözü bir olmak,
- ☐ Kötü söz ve hareketlerden sakınmak,
- ☐ Maiyetindekileri korumak ve gözetmek,
- ☐ Makam ve mevki sahibi iken mütevazı olmak, güçlü ve kuvvetli olunca affetmek,
- ☐ İkramda ve iyilikte bulununca başa kakmamaktır.

Ahilik; zengin-fakir ayrımı yapmaz.
Çalışmak ve üretmek, alın teri ile
kazanmak, ahilikte bir ahlak
kuralıdır. Bunun için herkesin mutlaka
bir mesleği ve işi olmalıdır.

Ahiliğin Görgü Kuralları

Ahilik kurumundaki eğitiminin asıl amaçlarından biri de ferdi sosyalleştirerek şahsiyetli ve üstün insan hâline getirmektir. Bireyin sosyalleşmesi için gerekli kabul edilen ve “görgü kuralları” olarak ifade edilen bütün kuralları, Ahi zaviyelerinde, Ahi örgütü üyelerine kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu kuralların bireye benimsetilmesi için cumartesi akşamları zaviyelerde dersler verilmiş ve uygulanması mümkün olanlar uygulanmıştır. Fütüvvetin ancak bu kurallarla tamam olabileceği beyan edilmiş ve “Nefs terbiyesi ders terbiyesinden hayırlıdır.” hadisi esas alınarak kurallar benimsetilmeye çalışılmıştır.

Aslında görgü kuralları yürürken hasta ziyaret ederken, pazardaki, misafirlikteki, eve girerkenki edep vb. 700’den fazladır ve tek tek sayılarak ahiye öğretilmeğe çalışılmıştır. Ahilik eğitimi, ferdin bütün gün (24 saat) yapacağı işleri ve yerine getirmesi gereken davranışları kapsamayı hedeflemiştir. Böylece birey, düzenli bir eğitimle, yaratılış amacına uygun şekilde hareket eden olgun bir kişiliğe kavuşturulmuş olacaktır.

Ahilikte bireyin tavır ve davranışları hâline getirilmek istenen görgü kuralları şu şekilde sıralanabilir:

☐ **Su içmekle ilgili edepler**

- ☐ Bardağı (tası) iki eli ile tutmak
- ☐ Dinlene dinlene içmek ve bitirmek
- ☐ Dökmemek

☐ **Evden çıkmaktaki edepler**

- ☐ Çıkarken sol ayakla çıkmak
- ☐ Neşeli çıkmak
- ☐ Endişeli çıkmamak
- ☐ Çıkarken yukarıya bakmamak

☐ **Söz söylemekteki edepler**

- ☐ Sert konuşmamak (ağızdan bir şey sıçramaması için)

- ☐ Konuşurken sağa sola bakmamak
- ☐ Sen, ben değil de siz, biz olarak hitap etmek
- ☐ El kol hareketleri ile bir şeyi ifade etmemek

☐ **Mahallede**

- ☐ İş olmadıkça mahallede gezmek
- ☐ Karşıdan gelene yakın olmak
- ☐ Açık kapı ve pencerelerden bakmamak
- ☐ Çocuklara uymamak

Ahilikte Eğitim Sistemi

Ahilik kültürü; iktisadi ve ticari hatta toplumsal hayatın bütün alanlarını da kapsayan bir kültürdür. Ahi birliklerinin kendi gayelerine ve İslam prensiplerine uygun olarak kurdukları ve geliştirdikleri eğitim sistemlerinin karakteristik özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- ☐ İş başında yapılan eğitim, iş dışında yapılan eğitimle bütünleşir.
- ☐ Eğitim, ömür boyu süren bir süreçtir.
- ☐ Köylere kadar varan geniş bir teşkilât kurulmuştur.
- ☐ Sistem, ahilik prensiplerine uymayı taahhüt eden herkese açıktır.
- ☐ Derslerin yetkili kişiler tarafından verilmesi esastır.
- ☐ Eğitimden herkes ücretsiz olarak faydalanır.

Mesleki eğitim, iş başında, kalfalar ve ustalar tarafından verilirdi. Modern dünyada sorunlara çözüm olarak Türk-İslam medeniyetlerinde var olan Ahilik kurumundan yararlanılabilir. Bu kurum, Anadolu Selçuklu Devleti zamanında ortaya çıkmış, Osmanlı Devleti'nin kurulma ve yükselme devrinde toplumda bütünleştirici, dayanışmacı, iş birliği içinde olan yapısıyla devletin büyümesine en büyük katkıyı sağlamıştır.

2.2.6. Ahilikte Törenler (Sınıf Geçme)

Ahi ocağında hiyerarşi (ast-üst ilişkisi) birtakım törenlerle resmileşirdi. Bu törenler aşağıdaki sırayla gerçekleşirdi, bir nevi sınıf geçme töreniydi:

- **Yol atası ve yol kardeşliği töreni:** Ahiliğe girmek isteyen gençlerin, birliğe kabul edilmesi bu törenle (merasim) gerçekleşirdi, zamanla çırak kabul etme töreni hâlini almıştır.
- **Yol sahibi olma töreni:** Çıraklık süresini tamamlayanların kalfalığa yükseltilmesi için yapılan törendir.
- **Ustalık (İcazet)/ Şed kuşanma töreni:** Kalfalık süresini tamamlayıp ustalık becerilerine sahip olmuş kişilerin kabulü için gerçekleştirilen törendir. Ustasının rızasını alarak **şed kuşanan** bir esnaf veya sanatkâr usta olarak iş yeri açma hakkına sahip olacak; başka bir deyişle tam bir “Ahi” olacaktır. Şed, (aslî şedd) “kuvvetlendirmek”, “sağlamlaştırmak”, “sıkı sıkı bağlamak” anlamlarına gelen Arapça bir kelimedir. Bu anlamından kinayeye Ahiler arasında tören esnasında bele dolanan kuşağa ad olarak verilmiştir. Şed, iki-üç santim eninde pamuktan dokunmuş uzunca bir bez parçasıdır. Şed bağlamak, “vefa” ve “teslimiyet” sembolüdür. Bir kalfa, fütüvvetin aradığı bütün özellikleri nefsinde taşıyorsa ve üstadının işlediği sanatı tüm incelikleriyle öğrendiyse icazet talebinde bulunurdu. Ahilikte icazet almak, şed kuşanmak yoluyla olurdu. Bir kalfa ancak ustası kendisinden razı ise şed kuşanma talebinde bulunabilirdi. Üstat rızası almak bu işin ilk şartıydı.

Ahilikte Yardımlaşma

Ahi Birliklerinde "Hariciler ve Dâhililer" olmak üzere iki grup üye bulunurdu.

- **Hariciler:** Emekliler, düşkünler, sakatlar ve fiilen çalışmayanlardı.
- **Emekliler:** Bunlar, çalışamayacak kadar yaşlı üstatlar olup işe gidip gelemeyecek durumda olan kimselerdi. Bunların iş yerleri kapatılmayıp daha önce yetiştirdikleri ustalardan biri tarafından işletilirdi. Bu gruptakilere sandıktan herhangi bir para ödenmediği gibi bunlar sandık aidatlarını ödemeye devam ederlerdi.
- **Düşkünler:** Bunlar da çalışamayacak kadar yaşlı olan üstatlardı. Lakin bunların iş yerleri ve herhangi bir gelirleri olmadığı için aralarında sıkıntıya düşenler çıkabilirdi. İhtiyarlığında böyle güç duruma düşen ustaya sandıktan yardım yapılırdı.
- **Sakatlar ve hastalar:** bunlar birliğin daimi üyesiyken bir kaza sonucu sakat kalıp çalışamaz durumda olanlar veya herhangi bir hastalığa yakalanarak iş göremez hâle gelenlerdi. Bunlar da Orta Sandığın yardım fonundan yararlanırlardı.

- **Dâhililer:** İş yerlerinde fiili olarak çalışan çırak, kalfa, ustalardan oluşmuş olup birliğe gelir getiren grubu oluşturlardı.

Ahiliğin Günümüze Yansımaları

Ahilik sisteminde para amaç değil, araçtı. Bu bakımdan iş yerlerinde imal edilen herhangi bir ürünün fiyatı, o üründe kullanılan ham maddenin ve işçilik değerlerinin toplamından ibaretti. İşçiliğe, iş yerinde yapılan masraflar ve çalışanların ücretleri dâhil edilirdi. Tüketicinin temel ihtiyaçları olan birçok ürün, aracı kullanılmadan doğrudan doğruya üretim yapan iş yerinde pazarlanırdı.

İş yerleri, aynı sanat dallarında faaliyet gösteren esnafın bir yerde toplandığı “arasta” veya çarşılardı. Tüketici ihtiyaç duyduğu ürünü buralarda daha çabuk bulmakta hem de aynı cins veya kalitedeki ürünleri aynı fiyatla gönül rahatlığı içerisinde alabilmekteydi.

Dayanıklı tüketim malları cinsinden çeşitli demir, bakır gibi madeni eşyalar üzerine üreticinin bir işareti kazınırdı. Bu amblem o ürünün adeta kalite belgesiydi. Çünkü bu ürün, onu yapan ustanın, çalışanların ve iş yerinin övünç kaynağı ve şerefiydi.

Üretim esnasında çırağın veya kalfanın herhangi bir hatası derhal ustasına bildirilir ve yapılan hata düzeltilirdi. Üretim esnasında sıkı bir oto kontrol sistemi geliştirilmişti. Ahilikte kaliteli ve standart üretim elde edebilmek için geliştirilen kurallar, bugünkü Toplam Kalite Yönetimi ve oto kontrol sisteminin ilk hayata geçirilişidir. Bu bakımdan TSE (Türk Standartları Enstitüsü) Kurumunun, o tarihlerdeki ilk uygulanaşısıdır. İş yerinde çalışanlar ve çalıştırılanlar iş ahlakı kurallarına riayet etmeye mecbur tutulmuş, aksini yapanlar önce ikaz edilmiş sonra ufak para cezasına çarptırılmıştır. Bu cezalara rağmen kurallara uymayan iş sahibinin pabucu iş yeri damına atılmak suretiyle meslekten ihraç cezası verilmiştir. İkaz, teşhir, para ve kapatma cezası kuralları bugün “4077 sayılı Tüketicini Koruma Kanunu” kapsamına alınarak ilk defa ahilik geleneği Türk Ticaret Kanununa girmiştir.

Ahi üretim birliklerinde meslektaşların ürünlerini taklit etmek, kötülemek şöyle dursun, “Ben siftah ettim, komşum siftah etmedi.” diyerek müşterisini rakibine gönderen bir dayanışma örneği sergilenmiştir.

İş yerlerinde çalışan usta ve çıraklar arasında baba oğul ilişkisi mevcuttu. Çırak iş yerini kendi babasının iş yeriymiş gibi temiz tutar, ham madde ve malzemeyi ölçülü kullanırdı. İş yeri sahibi olan usta, çırak ve kalfasının ihtiyaçlarını şefkatle karşılar ve onların diğer sıkıntılarının çözümünde yardımcı olurdu. Çırakların ve kalfaların yetişmesi için sanatla alakalı tüm bildiklerini onlara öğretirdi. Kalfalıktan ustalığa geçişte tüm masrafları ödeyerek tören yapılmasına, eğer ihtiyaç varsa o iş dalında dükkân açmasına da yardımcı olunurdu. İş yerindeki iş disiplini ve iş ahlakı çırak, kalfa, usta arasındaki sıcak ilişkiler, üretimde sanatın ön planda tutulması, ürüne yansırı. Bu yolla tüketiciler kendiliğinden korunurdu. Müşteriye kibar davranmak, onu velinimet saymak, bin yıl sonra bugün gelinen noktada “müşteri memnuniyeti” olarak tanımlanmaktadır.

2.2.9. Ahilik ve Demokrasi

Demokratik toplum örgütlü toplum demektir. Demokrasi katılımcılıktır. Demokratik toplum bilinçli bireylerden, tüketici hakları korunan insanlardan, en önemlisi sivil hayatın güçlenmesinden geçer. Buna göre:

- Ahilik kurumları devlet kontrolünde olan ya da devlet eliyle tesis edilen yapılar değildir. Buna karşın Ahilik, toplum hayatının düzenlenmesinde etkili ve katılımcı bir kurum özelliği taşır.
- Toplumun tüm fertlerini içine almaktadır. Herkesin çalışma hayatında yer alması, çalışamayacak durumda olanların ise Ahilik fonundan yararlandırılması öngörülmektedir. Ustaları çırak yetiştirmeye zorlamaktadır.
- Ahilikte bilinçli insan yetiştirmeye özel bir önem verilmekteydi. Ahiler, gündüzleri çalışır, geceleri ise büyüklerden birinin kurduğu konukevinde toplanıp ilim-irfan ve biraz da eğlence içeren sohbetlere katılırlardı. Ahilikte, çalışmak, öğrenmek ve iyi insan olmak için çaba gösterilmiş ve birinin diğeri olmadan olamayacağı öğretilmiştir. İş, ahlak ve bilgi birlikte düşünülmüştür.

İçinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli değerlerinden biri olan yerel demokrasi ve yönetime katılımın çok daha gelişmiş örneğine bin yıl önce Ahilik kurumunda rastlamaktayız.

Ahiliği, yüzyıllarca bu topraklarda yaşayan, doğruluğu ve isabetliliği asırlarca kanıtlanmış bir ahlak okulu, bir sanat ve üretim birliği, toplum refahını ve sosyal barışı sağlayan bir model, toplumsal sorunlarını tedavi edebilecek bir reçete ve en önemlisi evrenselleşmemizin kaynağı olarak kabul edebiliriz.

Ahilikte Kişisel Gelişim

Çalışma yaşamındaki tarihsel dönüşüm sürecine bakıldığında sanayi devrimi sonrasındaki insan dışı çalışma ortamı, insanın psikolojik ve sosyolojik yönünün ihmal edilmesine sebep olmuştur. Günümüzde ortaya çıkan rekabetçi ortam ve yoğun iş temposu çalışanların stres yaşamalarına neden olmakta ve buna bağlı olarak da çatışma, iş tatminsizliği vb. sorunlar da kendini göstermektedir. Bununla birlikte, duygusal açıdan yıpranan iş görenin motivasyonu düşmekte, verimsiz hâle gelmektedir.

Kişisel gelişim açısından bakıldığında içerdiği yöntem ve tekniklerin aslında yeni şeyler olmadığı, kendi kültürümüze ait değerlerin farklı bir dille ifade edildiği görülmektedir. Dolayısıyla çalışma yaşamında yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri sunan bu yöntem ve tekniklerin çoğunun Ahilik müessesinin ortaya koyduğu değerlerin özeti olduğu görülmektedir. Öyle ki çoğu eserde ortak olan hayata pozitif bakmak, bardağın dolu tarafını görmek, insanlara güler yüz göstermek, çevremizdekileri sevmek, saymak vb. ifadeler sanki yeni keşfedilmiş gibi sunulmaktadır. Aslında bu ve benzeri değerler yüzyıllardır Türk toplumunda Ahilik müessesesi ile kökleşmiş ve günümüze kadar gelmiştir.

Ahiliğin, çalışma hayatındaki psikolojik problemlere çözüm olacak bireysel davranış temelli değerler şunlardır:

- **Sabır gösterme:** Sabır, başarıya giden yolun anahtarı durumundadır ve çalışma hayatında yaşanan sorunların birçoğu da sabırsızlık nedeniyle olmaktadır. Öyle ki bireyler çalışma yaşamında hemen yükselmek ve çok para kazanmak istemektedirler. Bu durum, bireyler üzerinde gereğinden fazla strese neden olduğundan işlerinden tatmin olmaları mümkün olmamaktadır. Özellikle günümüzde “kısa zamanda köşeyi dönmek” amacıyla hareket edilmekte ve yemek pişmeden yenilmeye çalışılmaktadır. Ancak Ahilik anlayışına göre insanların olgunlaşma süreleri vardır. Bu süreler dikkate alınarak terfiler yapılmakta ya da ödüller verilmektedir. Maaalesef günümüzde sabretmenin miskinlik, kayıtsız kalma, çaba sarf etmeme gibi değişik anlamlara çekilmesi de önemli bir sorundur.
- **Sevgi gösterme:** Ahilik; birbirini seven, birbirine saygı duyan, yardım eden, fakiri gözetan, yoksulu barındıran, işi kutsal, çalışmayı ibadet sayan bir esnaf ve sanatkâr teşkilatıdır. Dolayısıyla bu bakış açısında olan manevi olarak yaşamaktan zevk alacak ve stres de yaşamayacaktır.
- **Sır tutma:** Günümüz örgütlerinde güven ortamını zedeleyen, insanları birbirine düşürüp düşman eden en olumsuz unsurların başında dedikodu gelmektedir. Dedikoduysa insanların olumlu yönlerinden çok hata, eksik ya da kusurlu yönlerinden bahsetmek, onları birbirlerinden uzaklaştırıp düşmanca duygular beslemelerinden başka bir işe yaramamaktadır. Ahilikte sır tutmak önemlidir. Sır tutmayı bilen dedikodu etmez ve ettirmez. Ahilik teşkilatında dedikoduculuğun cezası loncadan ihraç edilmeye kadar uzanırdı.
- **Samimiyet ve içtenlikte bulunma:** Ahi kendisine güvenilen, sözüne inanılan kişidir. Davranışlarında yapmacılık, dilinde yalan, yüzünde maske yoktur. Çıkar sevdasında olmadığından kimseye boyun eğmez. Başkalarının hakkını kendi hakkı gibi korurdu.

□ **Güler yüzlü olma:** Ahilikte güler yüzlü olmak esastır. Ahi, bir umut kaynağıdır. Yanına her kim düşünceli, kaygılı ve üzüntülü gelse oradan rahatlayarak çıkacaktır. Dolayısıyla Ahilikte, başkasının psikolojik sorunlarını çözme yönünde bir çaba vardır. Günümüzde de çalışma ortamında böyle kişilere ihtiyaç vardır.

□ **Güven verme:** Ahilikte güven kazanmak oldukça önemlidir. Hem müşteriye hem de çalışma ortamındaki diğer bireylere güven vermek Ahiliğin önemli bir özelliğidir. Güven, çalışma ortamındaki psikolojik atmosferi önemli ölçüde etkilemektedir.

□ **Kanaat etme:** Ahi, hırsının esiri olmayan elindeki ile kanaat etmeyi bilen kişidir. Günümüzde de çalışma yaşamında hırsla kapılıp kanaatkârlık göstermeyenler daha fazla stres yaşamaktadır.

□ **Sadakat:** Sabır gibi sadakat de bir ahide olması gereken temel değerlerdendir. Sadakat, öğrenmeye ve başarıya giden yolun temel unsurlarındandır. Sadakat olmaksızın uzun soluklu çalışma sağlanamaz.

□ **Affedici olma:** Ahilik kültürünün temel prensiplerinden biri de affedici olmaktır. Yaşam koşullarının ağırlığı ile günlük iş yoğunluğu ve iş hayatında başarılı olma zorunluluğuna bağlı artan stres, ruhsal ve sosyal açıdan sağlıklı ve dengeli bir yaşamı hem tehdit etmekte, hem de bunu günümüz insanı için kaçınılmaz kılmaktadır. Dolayısıyla yapılan hataları büyütmek hem çalışanları hem de yöneticileri üzecek ve strese sokacaktır.

İşletmelerin en önemli kaynağı olan insanın hiç hata yapması düşünülemez. Önemli olan bu hataları görebilmek ve ondan ders almaktır. Onun için Ahilikte ceza verilse de kin sürdürülmez. Affedicilik esastır. Öyle ki kin, nefret ve kıskançlık gibi duygular var olmaya devam ettiği sürece bunlar hem bireyi hem de grubu olumsuz etkileyecektir. İş gören tatmini, motivasyon ve bağlılığına tehdit anlamına gelen bu duyguların temelinde affedici olmamak vardır.

Ayrıca, bireylerin, birbirinin kusurunu arayarak ayıplarını ve eksikliklerini ortaya çıkarıp ifşa etmesi, rakibini yok etmeye çalışması, iş hayatımızın en önemli problemlerinin başında gelmektedir. Ahilikte, esnafın birbirine köstek olma yerine destek olma esası benimsenmiş ve olumsuz davranış sergileyenler sürekli kınanmış ve lanetlenmiştir. Düşmanlık ve kin beslemek, Ahilikte yoktur. Öyle ki Ahiliğin beslendiği **İslam ahlak sisteminde, kişinin kendisine gelmeyene gitmesi, kendine zulüm edeni affetmesi, kendisine vermeyene vermesi ve kendisine kötülük yapana iyilik yapması tavsiye edilir.**

Öfkelenmeme: Ne günlük yaşamada, ne de iş hayatında öfkesinden yarar görmüş birine rastlamak olanaksızdır.

Öfkelenmenin verdiği zarar sadece bireyin sağlığıyla sınırlı değildir. Öfkeli çalışanın müşteri üzerinde bırakacağı etki kadar çevresine yayacağı negatif enerji de diğer çalışanların motivasyon ve verimliliği açısından önemlidir. Öfkeli bireyin sağlığında oluşacak düşüş ya da kesintilerle birlikte örgüt içinde sebep olduğu genel moral, motivasyon kaybı gerçekten üzerinde düşünmeye değerdir. Günümüzde, tıbbi açıdan bilinmektedir ki öfkelenmek strese neden olmakta bu da kalp krizi vb. hastalıkları tetiklemektedir. Öfkelenmek, sürekli bir çatışma ortamı doğurmaktadır. Ahilikte ise çatışmacı bir anlayış söz konusu değildir. Öyle ki Ahilikte, uzlaşmadan ziyade bireyin diğer insanları düşünerek ölçülü ve dengeli davranışlar göstermesi söz konusudur. Bu yaklaşımda ferdin taviz vermesi değil, gönüllü katkısı esas olduğundan sonucunda burukluk yaşanmaz, aksine iç huzur duyulur.

□ **Doğruluktan ayrılmama:** Ahi, doğruluk ve dürüstlüğünden emin olunan kişidir. “Eli eksik tartmaz, hak olmayana uzanmaz.” “Yalan bilmez, iftira etmez.” Ahilikte doğruluktan asla taviz verilmemiş, aksi davranışlar cezalandırılmıştır. Örneğin, kalitesi bozuk mal üretmek, tüketiciyi aldatmak, yüksek fiyatla mal satmak Ahilikte en büyük suçlar arasında sayılmış ve cezası birlikten çıkarma olarak uygulanmıştır.

Anadolu Kadınlar Birliği

Ahi örgüt yapısı içinde kadınların sosyal ve ekonomik hayatta önemli bir yeri vardı. Kadınların teşkilatlanıp gelişmesi için Ahi Evran’ın eşi Fatma Bacı, dünyanın ilk kadın teşkilatı olan Anadolu Kadınlar Birliği’ni kurmuş ve kadın gücünü iktisadi hayata dâhil etmiştir. Nitekim kadınların ürettiklerini sattıkları pazarlar oluşmuş ve bunlara bedestenlerde özel yer verilmiştir. Örneğin Kayseri’de Ahiler tarafından kurulan Sanayi Sitesi içinde hanımlara mahsus çalışma yerleri de bulunurdu. Bu yerlere de “Kadınlar Pazarı” denmiştir.

Anadolu Kadınları Birliği aynı zamanda; Ahilerin kadınlar kolu olarak yetim, kimsesiz genç kızları himayesine almış, onların eğitimlerinden ev bark sahibi olmalarına kadar her türlü konuda sorumlu olmuşlardır. Bunun dışında kadınlar kolu, zaviyeye gelen misafirlere yemek hazırlamada, savaş zamanlarında ordunun ihtiyacı olan elbise ve savaş malzemelerinin bakımında ve onarımında yardımcı olmuşlardır. Anadolu Kadınları Birliği, üyelerine şu telkinde bulunurlardı. “İşine, aşına, eşine sahip ol.” Bu söz ahi kadın teşkilatının ana ilkesi olmuştur. **“İşine sahip ol.”:** Bilge ve becerikli ol ki evinin düzenini koruyabilesin. **“Tasarruf et.”:** Fazla savurgan olma ki, ocağın devamlı tutsun. **“Eşine sahip ol.”:** Evine bağlı kalsın.

2.2.12. Ahiliğin Siyasi İşlevi

Ahi birlikleri Anadolu’ya göçlerin olduğu yıllarda, göçenlerin uyum sağlamalarına yardım etmiştir. Bu dönemlerde devletin savunma ve bayındırlık gibi konulardaki hizmetlerine destek olmuşlardı. Ahiler, üyelerine mesleki ve sanatsal eğitimin yanı sıra askerî eğitim vermiş, şehirlerini savunmuşlardır. Moğollar ve Bizanslılarla verilen mücadelelerde aktif rol oynamışlardır. Güçlü devlet sistemine geçildiğinde orduya Sipahi yetiştirmekle kalmışlardır. Politik faaliyetleri zaman içinde sadece uzlaştırmacılık olmuştur.

Devlet yapısının her zaman yanında yer almışlar, devletle çelişkiye girerek yapılarını ve varlıklarını tehlikeye atmadan kaçınmışlardır.

Ahiler, 1290 yılında Karamanoğulları'nın desteği ile Ankara'da 64 yıl ömürlü bir devlette kurmuşlardır.

2.2.13. Ahi Birliklerinin Etkinliğini Kaybetmesi

Ahi Birliklerinin etkinliğini kaybetmesinin nedenleri birkaç başlık altında toplanabilir:

□ Genel olarak toplumsal ahlakın, özel olarak da iş ahlakının bozulmasıdır. İnsanı şekillendiren kültür ve medeniyetin etkinliğini kaybetmeye başlaması ve iş ahlakının bozulmasıyla birlikte esnafın halkın gözünde itibar kaybetmeye başlamasıdır.

□ Osmanlı İmparatorluğu'nda genel olarak devletin, özel olarak da dış siyasetin zayıflamasıdır. Devletin gücünün zayıflamasıyla birlikte Ahi Birlikleri de zayıflamaya başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun duraklama ve gerileme sürecine girmesiyle birlikte savaşlardan elde edilen ganimet gelirleri kesilmiş ve savaşların çok yüksek olan maliyetleri esnafa konan vergilerle karşılanmaya çalışılmıştır.

□ Kanuni döneminden itibaren başlayan kapitülasyonlar ile yerli üreticilerin ve bunların ürettiği malların yerini yavaş yavaş yabancı malların almaya başlamasıdır. Özellikle Ahiliğin sanayi devrimine ayak uyduramaması ve makineli üretime geçememesi en önemli gerileme nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Batının makineli üretimle sağladığı sermaye yoğun ve daha ucuz üretim karşısında Ahilik, hem emek hem de paha açısından ürünlerle rekabet edemez konuma gelmiştir.

□ Sermaye birikiminin yetersiz oluşudur. Belirli bir sanat dalında faaliyet gösterenlerin zaman içerisinde hizmet alanlarını ve üretim kapasitelerini kendi iradeleri ile genişletmeleri mesela, bir tezgâhı olanın dilediği takdirde bunun yanına üç beş tezgâh daha eklemesi ve daha fazla mal üretmesi mümkün değildi. Dolayısıyla esnafın üretim yoluyla zenginleşmesi, diğer bir deyişle sermaye birikimi de söz konusu olmuyordu. Ancak bir süre sonra değişen dünya şartlarıyla birlikte amaç; sermayeyi artırmak, çok ve daha seri mal üretmek, pazarlara hâkim olmak ve böylece daha fazla kazanmak olunca ticari faaliyetler karşısında, Ahi Birlikleri rekabeti kaybetti. Ahi Birlikleri yeterince nitelikli işgücüne sahip olmalarına karşın, Batı'daki üretim düzeyine ulaşabilmek için gerekli sermaye birikimine sahip olamadıklarından gerilemeye başlamıştır.

□ Köyden şehre göçün artmasıdır. Devlet, göç edenlerden “çift bozan akçesi” adında bir ceza almaşsa da göçlere engel olunamamıştır. Bu durum gerekli niteliklere sahip olmayan kimselerin esnaflar arasına katılmasıyla esnafın ürettiği malların kalitesinin düşmesine ve standartların bozulmasına neden olmuştur. Özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda devletin bütün kurumlarının gerilemesiyle beraber bazı yeniçerilerin esnaflığa, bazı esnafların da yeniçeriliğe geçmeye başlaması Ahi teşkilatını olumsuz etkilemiştir. Böylece ehil olmayan kimselerin sisteme dâhil olması, kalitesiz ürünleri ve ahlaki bozulmayı artırarak Ahilik teşkilatının çözülmesini hızlandırmıştır.

□ Mustafa Reşit Pasa tarafından 1838'de imzalanan Osmanlı-İngiliz Serbest Ticaret Antlaşması'dır. Bu antlaşma ile ülkemiz Avrupa'nın açık pazarı hâline gelmiş, Türk esnaf ve sanatkârları çok zor durumda kalmış ve Ahilik teşkilatının çöküşü hızlanmıştır.

2.3. Geçmiş ve Günümüzün Mesleki Değerleri

Değerlerimizin unutulmaya yüz tutması günümüzün iş dünyasını da fazlasıyla etkilenmiştir. Para kazanma ve tüketimin öncül amaç hâline gelmesi, mesleki değerlerimizin de yavaş yavaş yitirilmesine dolayısıyla maneviyattan uzaklaşılmasına neden olmuştur. Bunun göstergesi olabilecek davranışlar; aşırı hırs, bencil olma, açgözlü, plansız, yasalara ve kurallara aykırı davranma, maddi ve manevi tatminsizlik vb. olarak özetlenebilir. Bu olumsuzlukların yaşanması, meslek ahlakına daha fazla önem verilmesini gerektirmektedir.

Ahilik Teşkilatında “kestirmeden iş yapma”, “köşe dönme” düşünce, gayri ahlaki çözümlerden faydalanma gibi yaklaşımlar hiçbir zaman yer edinmemiştir. Ahilik Teşkilatında afet olarak kabul edilen ahlak bozuklukları, aynı zamanda toplum düzenini de sarsan hatta toplumların yok olmasına neden olan hastalıklardır. Aşağıda Ahilik teşkilatına kabul edilmesi kesinlikle yasaklanmış kişilerin özellikleri verilmiştir. Bu özellikleri taşıyan kişilerin toplumda dışlanması Ahiliğin uzun yıllar sosyal yapısını korumasını da sağlamıştır:

□ **Kimler Ahilik Teşkilatına kabul edilmez?**

- Münafıklar
- Müneccimler
- İçki içenler
- Tellallar (yalan söyleyen reklamcılar)
- Pişekârlar (sözünde durmayanlar)
- Zalimler
- Gaddarlar
- Sayyadlar (keyfi avcılar)
- Muhtekirler (karaborsacılar)
- Kem gözlüler

- Ayıp arayanlar
- Cimriler
- Gıybet edenler
- Böhlan kılanlar (iftiracılar, yalancılar)

TÜRK TOPLUMUNUN DEĞERLERİ VE AHİLİK KÜLTÜRÜNÜN TÜRK TOPLUMUNDAKİ YERİ

3.1. Değer Kavramı

Değerler, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar bütünüdür. Değerler ile ahlak arasında güçlü bir ilişki vardır. Ahlaklılık dini ve toplumsal kökleri olan ama kaynağını öncelikle akıldan alan iyi ve doğru davranışlar bütünüdür.

Her milletin kendine özgü değerleri vardır. Bazı kültürlerde büyüklere saygı önemli bir yer tutarken bazı kültürlerde bunun pek önemi yoktur. Değerler ait olduğu toplumlar tarafından korunmalıdır. Değerler korunmadığı takdirde zamanla bozularak başka milletlerin kültürel kuşatmalarına maruz kalabilir.

3.2. Millî ve Manevi Değerlerimiz

Millî ve kültürel değerler, ülkeyi biçimlendirir. Bir ülkenin yaşam kalitesi değiştirilmek isteniyorsa çok sayıda insanın değer yargılarını etkilemekten başka çare yoktur. Ayrıca ülkelerin kalkınması ile toplumun değerleri arasında çok yakın bir ilişki vardır. Japonya ve Almanya'nın dünyanın kalkınmış ülkeleri arasında yer almasında kültürel değerlerinin rolü inkâr edilemez. Çünkü bu milletler, kendilerinin dünyanın en güçlü milleti olmaları gerektiği konusunda çok güçlü bir inanca sahiptir.

Kültürüne ve tarihine sahip çıkma

Kültür, bir milletin tarih boyunca geçirdiği yaşantılar sonucunda oluşturduğu maddi ve manevi birikimdir. Daha farklı bir ifadeyle kültür bir toplumun yaşam biçimidir.

Dini inanç

Din, kültürü oluşturan önemli bir öğedir. Din, diğer kültür öğelerinden daha farklı bir etkiye sahiptir. Her kültür, inanılan dinin izlerini taşır. Dil, ahlak kuralları, sanat, edebiyat, tarih vb. bütün kültür öğeleri dinden etkilenmiştir. Hepsinin içeriğinde inanılan dinin izleri vardır. Bu nedendir ki din, diğer kültür öğelerinden daha farklı bir etkiye sahiptir. Dinin bu etkin özelliği bize şunu göstermektedir: Bir toplumu tanımak için yaşayan bütün öğelerinin yanında din öğesini de iyi tanımak gerekir.

Dil sevgisi

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en önemli kaynaktır. Dil, canlıdır; doğar, yaşar ve ölür. Kültürün kuşaklara aktarılmasında birincil bir öneme sahiptir. Kültürel kimliğin ve eğitimin oluşmasında vazgeçilmez bir aktördür. Yazılı ya da sözlü olarak çeşitli öğeler, dil yoluyla önce çağdaş topluma daha sonra gelecek nesillere aktarılır. Buna bağlı olarak her millet ilköğretim çağına gelmiş olan genç kuşaklarına öncelikle ana dil eğitimi verir.

Her milletin dili, kendi millî kimliğinin özelliğini taşır. Bu sebeple dil, şahıslara ve nesillere millî kültürü aktarır; geçmiş, gelecek ve bugün arasında köprü görevi görür. Millet-devlet-kültür üçlemesinin ayakta kalmasını sağlar. Kültürün en önemli taşıyıcısı olan dil; gelecek nesillere kendi değerlerini devretmekte, aşılacaktır.

Aile birliği

Aile, tarih boyunca her toplumda varlığını devam ettirmiş en önemli sosyal kurumlardan bir diğeridir. İşlevleri bakımından çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Genel bir tanımla aile; aralarında kan bağı ve akrabalık bulunan kadın, erkek, çocuklar ve yakın akrabalarından oluşan, toplumun en küçük sosyoekonomik birimidir diyebiliriz.

Bayrak sevgisi

Cumhurbaşkanlığı Forsu’nda 16 yıldız bulunur. Her yıldız tarihimizde kurulmuş devletleri sembolize eder. Bu yıldızlar, üç kıtayı ayak

Vatan sevgisi

Bir kimsenin doğup büyüdüğü; bir milletin hâkim olarak üzerinde yaşadığı, barındığı, gerekirse uğrunda canını vereceği toprak bütününe vatan denilmektedir. Üzerinde doğup büyüdüğü ve hayatını geçirdiği topraklar için gerektiğinde hayatını feda edebilme, tüm sosyal ve ekonomik haklarından feragat edebilme duygusunu **vatan sevgisi** olarak tanımlayabiliriz. Vatan sevgisi, en asil, en yüce sevgilerden biridir

15 TEMMUZ 2016

15 Temmuz 2016 bundan böyle Türkiye Cumhuriyeti tarihinde kanlı bir gün olarak anılacaktır. Bu tarih, Türk halkının hafızasında Türk Silahlı Kuvvetlerinin içine sızmış Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY) mensubu askerlerin başlattığı darbe girişimi olarak yer bulacaktır. FETÖ yapılanması darbe girişimiyle Cumhurbaşkanı’mız Recep Tayyip Erdoğan’a suikast düzenlemeyi, Anayasal düzeni ve Parlamenter sistemi yıkarak bir cunta hükümeti kurmayı amaçlıyordu.

15 Temmuz gecesi, saat 22.00’da başlayan darbe girişimi, Cumhurbaşkanı’mızın ulusal medyadan yaptığı ve halkı demokrasiyi korumak üzere meydanlara çağırdığı konuşması sonrası seyir değiştirmiş ve 22 saat sonra bertaraf edilmiştir. On binlerce insan, bu çağrıya kulak vererek darbecilerin silahlarının karşısına dikilmiştir. Darbeye karşı böylesine bir direnişin dünyada bir örneği daha yoktur.

Askerî helikopterler, tanklar, F-16 jetleri hatta silahlı yüzlerce asker, sadece canlarını ortaya koyan vatansever halkın karşısında hezimete uğramıştır. FETÖ’cü teröristler; Cumhurbaşkanlığı Külliyesi, polis karargâhları ile Millî İstihbarat Teşkilatının binalarına saldırmış; Boğaz Köprüsü’nde çatışmalar yaşanmıştır. Bilanço 248 şehit, 2193 gazi... Tarihinde birçok badireler atlatan ülkemiz, tarihinin en kapsamlı terör saldırısına maruz kalmıştır.

CUMHURBAŞKANI’MIZIN HALKA ÇAĞRISI

Tarih: 16.07.2016 Cumartesi

Saat : 00.31

Cumhurbaşkanı’mız 16 Temmuz gecesi, saatler gece yarısını geçtiğinde ulusal bir televizyon kuruluşuna görüntülü bağlanarak şöyle konuştu:

“Bu gelişme gerçekten silahlı kuvvetlerimizin içindeki bir azınlığın kalkışma hareketidir. Bu, malum yapıya ait, paralel yapıya ait üst akıl olarak onların hareketidir. Milletin birliğine, beraberliğine yönelik hareket, gerekli cevabı alacaktır.

Milletin olanaklarıyla yapılan helikopterlerle, tankla milletin üzerine gitmişlerdir ve bunun bedelini çok ağır ödeyeceklerdir. Farklı şekillerde bunun bedelini ödeyeceklerdir. Dik durmak suretiyle bunun adımlarını atacağız.

Meydanları da onlara bırakamayız. Yaptıkları işgali çok kısa zamanda ortadan kaldıracacağımıza inanıyoruz. Kararlılığımızı test etmesinler.

Tüm milletimizi illerimizin meydanlarına davet ediyorum. Milletçe meydanlara toplanalım. Toplariyla, tanklariyla ne yapacaklarsa yapsınlar. Halkın üzerinde bir güç tanımadım ben, bundan sonra tanımam da mümkün değil.

*Emir komuta zinciri çalışmamaktadır, tamamen askıya alınmıştır. **Cumhurun başı olarak başkomutanım.***

Başkomutan olarak benim haberimin olmadığı bir olaya yargı gereğini yaptı, yapacaktır.”

Cumhurbaşkanımızın bu tarihî çağrısından sonra Türk bayrağını eline alan halk illerin meydanlarında, ortalama bir ay ve sabaha kadar süren demokrasi nöbetleri tutmuş ve bu darbe girişimine son noktayı koymuştur. Kaç milletin tarihinde böylesine bir darbeyi halkın püskürtmesine şahit olunmuştur ki?

Ahilik Kültürünün Türk Toplumundaki Yeri

3.4.1. Ahilik Kültürünün Toplum Düzenindeki Yeri

Bir milletin güçlü bir şekilde varlığını devam ettirebilmesi için kurum ve kuruluşların her yönüyle sağlam temeller üzerine oturması gerekir. İnsan, hangi yaşta makam ve mevkide olursa olsun daima eğitime ihtiyaç duyar çünkü eğitim dinamiktir. Öncelikle insan benliğindeki kötü tutku ve davranışlardan uzaklaşıp etrafındaki insanlara faydalı olması büyük bir erdem kabul edilmiştir. Bunun için bilim, insanın kendini tanımasına ve benliğindeki kötü duygulardan arınmasına hizmet etmelidir.

Her medeniyet, kendi insan tipini oluşturur. Bizim medeniyetimizin ideal insan tiplerinden biri de “Ahi” tipidir. Ahiliğin ahlaki eğitiminin hedefi iyi insan yetiştirmektir. İyi insan olmanın yolu; bilmek ve bildiğini uygulamaktan geçer. İnsan, fikrini, zihnini, duygularını ve organlarını yaratılış amacına uygun bir şekilde kullanmayı bilir ve

bilgisini uygularsa o üstün şahsiyet kabul edilir. Türk-İslam medeniyetinin ideal insan tiplerinden birini yetiştiren Ahilik Kurumu daha çok sosyal ve ekonomik hayatta kendini göstermiştir. Toplumsal hayatı düzenlemiştir. Bireyleri kendi içinde eğiterek toplumsallaştırmış, bunu yaparken meslek ahlakını ön plana çıkararak toplumun devamlılığını sağlamıştır. Ahi Evran'ın oluşturduğu kardeşlik ve dayanışma esasına dayanan bu teşkilatla sadece Anadolu'nun Türkleşmesi, İslamlaşmasını sağlamamıştır. Aynı zamanda kurduğu zaviyelerde, yetiştirdiği bilim ve gönül insanlarıyla İslam ve Türk coğrafyasına büyük hizmet etmiştir.

Sosyal ve Ekonomik Hayatta Ahilik

Ahilik kurumu esnaf ve sanatkârların oluşturduğu, faaliyetleri ve prensipleri ile toplumun ekonomik yaşamını doğrudan etkileyen bir sivil toplum örgütüdür. Böyle bir kurumun uzun yıllar sosyal ve ekonomik hayata huzur, barış ve kazanç getirmesi birtakım ilkelere bağlı olmanın bir sonucu olarak kendini göstermektedir. Aşağıda Ahilik kurumunda uygulanmış olan belli başlı ilkelerden bahsedilmiştir.

□ Mesleğe girme ve meslekte yükselme

Usta işyerinde bir çırağa ihtiyaç duyarsa çocuğu tanımak için geçici bir süre çalıştırırdı. Örneğin, dükkânın herhangi bir yerine bir madeni para bırakır, çırağın onu bulduğu zaman nasıl bir davranış sergileyeceğini gözlemlerdi. Bu kısa gözlemden sonra çocuk kabiliyetli ve ahlaklı bulunursa çırak olmaya hak kazanırdı.

□ Aşırı disipline dayalı kişisel ve mesleki eğitim

Ahilik sisteminde usta-çırak ilişkileri, işçi-işveren ilişkisinden çok baba-oğul ilişkisine benzer. Bu nedenle çıraklara önce toplumun ahlak ve erdemleri öğretilir, daha sonraki aşamalarda ise meslek eğitimine geçilirdi. İş eğitimi teorik ve pratik olmak üzere “yaparak öğrenme” ve “beceri geliştirme” tekniğine dayanmaktaydı. Akşamları ise zaviyelerde toplanarak ahlak eğitimi, haftanın belli günlerinde de silah talimleri ve ata binme eğitimi yaptırılırdı. Yine esnaf çırakların okuyup yazmalarına itina gösterilirdi. Örneğin; Fatih tarafından yaptırılan cami yakınındaki üstü açık havuzun saraçhane yapılması, saraç çıraklarının sabahları Fatih Medreselerinde okutulan derslere devam edebilmeleri içindi. Esnaf çıraklarının asgari bir tahsil devresinden geçirilmelerine uzun süre dikkat edilmiştir.

□ Düzen, intizam ve tedbir

Ahilikte her esnafın bir bekçisi vardı. Bu bekçi çarşayı süpürür, akşam kapanan dükkânların kontrolünü yapar, kilitlenmeden unutulmuş olanları sahibine haber verir, geceleri çarşayı beklerdi. Her esnafın bir de duacıları vardı. Sabah namazından sonra çarşının önünde toplanan esnafa dua eder, bundan sonra herkes dükkânına dağılırdı. Örneğin; Urfa'da her sabah Ahi çarşısının, Isparta'da pazarların dua ile açılması bu geleneğin ne kadar köklü olduğu göstermektedir.

□ Çalışanların haklarının savunulması

Ahilik sistemi, çalışanın alnının teri kurumadan onun emeğinin ve bilgi ve buluşunun karşılığının işveren tarafından verilmesini, güçlü bir şekilde savunmuştur. Bu çalışan ve işverenler arasında sürekli bir güvenin sağlanmasını beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda Ahilik; emeğe, insan hakkına, yeniyi ve yenilik sahibine saygı duyan bir örgüttür. Bugün dahi dünyada mülkiyet hakları tam anlamıyla korunamazken asırlar öncesinde bir dizi malların üretiminin, buluş sahibi olanlara bırakılması oldukça dikkat çekicidir. Seccade kilimini dokuyan esnaf içinde ağır kesme dokumanın patentinin Nişo adlı bir gayrimüslime ait olması ve diğer ustaların da buna müdahalede bulunmamayı taahhüt etmeleri Ahilikte bilgi sahibine duyulan saygının en önemli göstergesidir.

□ Can ve mal ortaklığı

Bu sistemde Ahi, kazancının ihtiyacından fazlasını yoksul, işsiz ve muhtaç insanlara yardım için kullanmalıydı. Bu öyle bir ahlak kuralıydı ki kişinin ihtiyacını aşan zenginliğini biriktirmesi (iddihar), sermayenin belirli ellerde toplanmaması için engellenmiştir. Ahi birliklerinde dayanışmanın en güzel örneği **Orta Sandıklarında** görülür. Teşkilat üyesi olan esnaf ve sanatkârın kazancı şahsi olmaktan çok teşkilata ait genel sermayeyi meydana getirmektedir. Dolayısıyla Ahilik kurumunda ön plana çıkan bu düşüncenin uygulama biçimi olan **Gedik Sistemi**'nde, fakirlere yardım edilmekte, yeni işyeri açanlara sermaye verilmekte, âlet ve edevat yardımı yapılmakta, esnaf mensupları özellikle çıraklar için tertip edilen meslek kurslarını finanse edilmekteydi. Böylece birlikler, kişiyi yalnızlıktan kurtarmış, dayanışma ortamıyla moral destek sağlamaktaydı.

□ Üretimde kalite

İşçi, ürettiği meta ile neredeyse özdeşleşmiş onunla kaynaşmıştır. İş alanı, üretim, insanın aynası hâline getirilmiş; kalite, üretimi yapanın namusu olarak değerlendirilmiştir. Bu anlamda kalite kontrolleri de üreticilerin

denetlenmesinde ve müşteri memnuniyetinde önemsenen bir uygulama olmuştur. Örneğin; Denizli Buldan’da, çarşıda dokuma pazarının olduğu perşembe günü masalar hazırlanır, masalara dağıtılan dokumalar kooperatif tarafından görevlendirilen ve işinin erbabı olan kişiler tarafından incelenir ve damgalanırdı. Böylece kalitesiz olan malın satışı ya da dükkânlara girişi engellenirdi. Ahilik teşkilatında ustaların üretecekleri ürün standartlara bağlandığı gibi yetiştirecekleri çırak sayısı da standartlara bağlanmıştır. Kaliteden taviz vermemek için usta sadece örgütün öngördüğü kadar çırak alabilirdi. Çünkü çırakların sayısı çok olursa eğitim istenilen etkinlikte gerçekleşmeyecek ve kontrol güçleşecekti.

□ Ahilik iç kontrol sistemi

Bu uygulamada esnaf ve sanatkârlar, devletin ulaşamadığı yerlerde işyeri açma ve malların üretiminde nitelik ve nicelik kontrolü yapma, çalışma ilkelerini belirleme, borçlanma, müşteri şikâyetleri gibi temel sorumluluklarını tek elden üstlenmişlerdir. Böylece haksız rekabetin önüne geçiliyor, işsizlik önleniyor ve adil paylaşım gerçekleştiriliyordu. Bu anlamda Ahî babaları, esnaf ve sanatkârlara; “Sanatınızı ilerletin, yolsuz işlere, haksız hırslara sapmayın, hizmet ve yardım ehli olun.” şeklinde sık sık öğüt verirdi. Teşkilatın varlığını sürdürmesi konulan kurallara sıkı sıkıya bağlı olunması ile mümkündü. Ciddi bir hiyerarşik yapılanmaya sahip olan Ahilikte en üst seviyeden en alt dereceye kadar herkesin uyması gereken kurallar en ince detaylarına kadar belirlenmiştir.

□ Hizmette mükemmellik

Ahilik teşkilatının vazgeçilmez temel değerlerinden “Müşteri veli nimetimdir.” ilkesi asırlarca bütün hizmet çeşitlerinde kullanılmış ve böylece standart dışı mal ve hizmet üreten esnaf uyarılmış ve uyarıları dikkate almayanlar, çeşitli cezalara çarptırılmıştır. Örneğin; Muğla Debbağ Esnaf Teşkilatında esnafın ileri gelenlerinden ve seçilmiş ustalardan meydana gelen bir İdare Kurulu herhangi bir olumsuz hareketi görülen esnafa ceza da verebilmekteydi. Muğla’daki Esnaf İdare Kurulunda üç tür ceza uygulanıyordu.

Bunlardan birincisi; “**gönül küskünlüğü cezası**” idi. Bu en hafif ceza idi ve bu cezayı alan esnafa diğer esnaflar ceza süresince selam vermezdi. Bu ceza süresi bir hafta idi. İkinci ceza “**yolsuzluk cezası**” idi. Bu cezayı alan esnaf mal satamazdı. Bu ceza da bir ay sürerdi. Ceza bitimindi Esnaf İdare Kurulu toplanarak cezalı esnafın cezasının bittiğini ilan ederdi.

Daha sonra da ceza alan esnaf, esnaf kahvehanesinde toplanan tüm esnafa çay ve kahve ikram ederdi. Üçüncü en ağır olan ceza ise; “**pabucu dama atılma cezası**” idi. Bu cezayı alan esnaf artık bu tarihten sonra bir daha esnaflık yapamazdı.

□ Üretimde sınırlama

Ahilik kurumu, her fırsatta üretimi ve çalışmayı teşvik etmiştir. Fakat Ahi birlikleri, üretimi ihtiyacın bir dengesi olarak düşündükleri için onu ihtiyaca göre ayarlayıp sınırlandırmıştır. İhtiyaçların sürekli kamçılanarak tüketimin çoğalmasına ve israfın artmasına izin vermemişlerdir. Ahilik sisteminde esnafların tutumlu olması da oldukça teşvik edilen konulardan biriydi. Ahi birliklerinde ön plana çıkan bir diğer uygulama ise “**biz ruhu/duygusu**” idi. Öyle ki esnaf ve sanatkâr “Ben bugün satış yaptım. Siz komşumdan alın, o henüz siftah yapmadı ” diyecek derecede fedakâr, erdem ve fazilet sahibidir.

□ Millî ekonomiye destek

Ahilik Kurumu ekonomik faaliyetleri düzenlerken sadece bireysel ve toplumsal kaygılarla hareket etmemiş aynı zamanda, başta dış açıkla ve dış borçların azaltılması, güçlü ve bağımsız bir millî ekonominin yaratılması ve ülke kaynaklarının rasyonel bir şekilde kullanılması için Ahi Üretim Birliklerinde yerli malı üretim ve tüketime öncelik vermiştir. Böylece kendi kendine yeterli olmayı savunarak hükümetin ekonomik olarak bağımsız olmasına destek olmuştur.

□ Meslek ahlâkı

Çalışmayı, ibadeti ve dürüstlüğü bir bütün olarak ele alan, Ahilik, ahlâk sahibi olmayan bir iş adamının asla başarıya ulaşamayacağını, ulaşsa bile bu başarının uzun ömürlü olmayacağını benimsemiştir. Ahilikte meslek ahlâkı her şeyin üstünde tutulmakta, oto-kontrol sistemi mükemmel bir şekilde işlemekte idi. Müşteriyi aldatmamak, malı överek yalan söylememek, hileli ölçüp tartmamak, karaborsacılık yapmamak, müşteriyi kızdırmamak Ahilik’te meslek ahlakından birkaçı olarak belirtilebilir.

Ahilik Kültürünün Meslek Hayatına Katkıları

Ahiliğin dört temel amacı vardır:

- Ahlaklı, bilinçli, üretici ve mutlu bir orta yapı oluşturup güçlülüğünü devam ettirmek,
- Kişiyi eğitip üretici ve yararlı hâle getirmek,

- Kişiyi toplumda layık olduğu en uygun yere oturtmak,
- Yapılar arasında karşılıklı anlayış, güven, rıza duyguları ile iş bölümü ve iş birliği kurarak toplumda sosyal ve ekonomik dengeyi sağlamaktır.

Ahilik Teşkilatının Diğer Özellikleri

Ahiliğe bir meslek, sanat ya da ticaretle ilişkisi olmayanlar katılamazlardı. Mesleğin incelikleri ve sırları öğretilirken akşamları toplanarak ahlâk eğitimi, haftanın belli günlerinde de silah talimleri ve ata binme öğretim yoluyla askerlik eğitimi yaptırılıyordu. Ahi birlikleri özellikle büyük şehirlerde teşkilatlanmışlardı. Her birliğin eğitim ve eğlence imkânlarına da sahip bir sosyal tesis özelliği taşıyan zaviyesi vardı. Bu esnaf birlikleri o mesleğe ait tüm işleri yönetir, mensupları arasındaki sorunları çözer, esnafla devlet arasındaki ilişkileri düzenlerdi.

Bu birlikler ürünlerin kalitesi, ücretler, fiyatlar, çalışma şartları konularında düzenleme yaparlardı. Ahi birlikleri esnafın sadece mesleki problemleriyle değil; tüm sorunlarıyla yakından ilgilenir, onlara yardımcı olurdu.

Tahsislere uyulması ve hammaddelerin vurgunculara verilmemesi hususunda oldukça titiz davranıyorlardı. Her çeşit esnaf bir arada belirli bir çarşıda bulunurdu. Bu alıcı ve satıcıya istediği ürünü alma veya satma konusunda seçme hakkının yanı sıra esnafların birbirini kontrol etmelerini de sağlamaktaydı.

Ahi Evran *Letâif-i Hikmet* adlı eserinde şöyle bir ifadeye yer verir:

“Toplum çeşitli sanat kollarını yürüten insanlara muhtaç olduğuna göre bu sanat kollarını yürüten çok sayıda insanın belli bir yere toplanmaları ve her birinin belli bir sanat ile meşgul olmaları gerekir ki toplumun bütün ihtiyacı görülmüş olsun.”